

RAQOBATDOSHLIKNI OSHIRISHDA INNOVATSION SALOHIYATNING AHAMIYATI

Qudratova Gulzoda Mahmudovna

Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10573180>

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqobatdoshlikni oshirishda innovatsion salohiyatning ahamiyati to'g'risida mulohazalar olib borilgan. Bu mulohazalardan ko'rinadiki innovatsion salohiyat tadbirkorlik faoliyati uchun muhim ahamiyat kasb etadi va jamiyat rivojiga chuqur ta'sir ko'rsatadi. Bu esa har jabhada raqobatdoshlikni oshiradi.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik, raqobatdoshlik, innovatsiya jarayonlari, normalar, tadbirkorlik sub'ektlari.

THE IMPORTANCE OF INNOVATIVE POTENTIAL IN INCREASING COMPETITIVENESS

Abstract. This article discusses the importance of innovative potential in increasing competitiveness. From these considerations, it can be seen that innovative potential is important for entrepreneurial activity and has a profound impact on the development of society. This increases competitiveness on all fronts.

Keywords: entrepreneurship, competitiveness, innovation processes, norms, business entities.

ВАЖНОСТЬ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА В ПОВЫШЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ

Аннотация. В этой статье рассматривается важность инновационного потенциала для повышения конкурентоспособности. Из этих соображений видно, что инновационный потенциал приобретает важное значение для предпринимательской деятельности и оказывает глубокое влияние на развитие общества. Это повысит конкурентоспособность по всем направлениям.

Ключевые слова: предпринимательство, конкурентоспособность, инновационные процессы, нормы, субъекты предпринимательства.

Mustaqillik yillarida tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirish, qulay ishbilarmonlik muhitini vujudga keltirish, davlatning boshqaruv funksiyalari va ruxsat beruvchi normalarni qisqartirish, byurokratik to'siq va g'ovlarni olib tashlash, iqtisodiyotda davlat ishtirokini kamaytirish bo'yicha institutsional va tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirish, xususiy mulk huquqini himoya qilish va uning ustuvor mavqeyini yanada kuchaytirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik rivojini rag'batlantirish, tadbirkorlik sub'ektlarini tekshirishlarni tubdan qisqartirish, tadbirkorlik faoliyatiga butunlay yangi va samarali ma'muriy-huquqiy boshqaruvni joriy etish borasida amalga oshirilgan islohotlar natijasida aholining hayot darajasi va farovonligini yuksaltirishda tadbirkorlikning roli va o'rnini ortib bormoqda.

“Agar xalq boy bo'lsa, davlat ham boy va kuchli bo'ladi”, degan tamoyilni amalga oshirish, mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish jarayonlarini tartibga solishda davlat ishtirokini kamaytirish, davlat boshqaruvi tizimini markazlashtirishdan chiqarish va

demokratlashtirish bilan bogʻliq muammolarning ilmiy yechimini topish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Dunyo bozorida raqobat kuchayib borayotgan bir sharoitda mamlakatimizda iqtisodiyotning zamonaviy, yaʼni innovatsion shaklini barpo etish boʻyicha izchil choratadbirlar amalga oshirilmoqda. Shu maqsadda Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev¹ tashabbusi bilan boshlangan ilm-fan va ishlab chiqarishni oʻzaro bogʻlaydigan mustahkam mexanizm bosqichma-bosqich joriy etilmoqda. Bunda olimlar oʻz tadqiqotlarini iqtisodiyot va jamiyatning muayyan ehtiyojlariga yoʻnaltirsa, iqtisodiyot tarmoqlari ularning innovatsion faoliyatini moliyaviy qoʻllabquvvatlashdan manfaatdor boʻladi.

Jahon tajribasi shuni koʻrsatmoqdaki, har tomonlama rivojlangan innovatsion tizimga ega mamlakatlardagina innovatsiya jarayonlari samarali amalga oshirilib, texnologiyalar va boshqa ilmtalab mahsulotlar tijoratlashtirilmoqda. Bu jarayonda davlatning ishtiroki, iqtisodiyotning real sektori va yetakchi kompaniyalarning innovatsiya faoliyatini qoʻllab-quvvatlashi muhim ahamiyatga egadir. Zero, ilm-fan davlatning texnologik taraqqiyoti va jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini taʼminlaydigan ushbu integratsiya mexanizmining asosini tashkil qiladi.

Oʻzbekistonda mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab mamlakatimiz ilmfani, yetakchi ilmiy maktablarini yanada rivojlantirish uchun mustahkam poydevor yaratishga alohida eʼtibor qaratildi. Davlatimiz tomonidan qabul qilingan farmon va qarorlar yangi tarixiy voqealarga mos keladigan fan-texnika va innovatsiya sohasida davlat siyosatini izchil amalga oshirish uchun oʻziga xos ragʻbat boʻldi.

Mahalliyashtirish dasturini samarali amalga oshirish Oʻzbekistonda chet elnikidan qolishmaydigan, eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarish, aholini ish bilan taʼminlash, hududlar infratuzilmasini yaxshilash, sanoat rivojini yanada jadallashtirish, narxlarning pasayishiga xizmat qiladi. Yurtimizda import oʻrnini bosadigan maxsulotlarni ishlab chiqarayotgan korxonalar safining kengayishi mamlakatimizda yaratilgan qulay tadbirkorlik muhiti bilan bevosita bogʻliq.

Natijada yurtimiz bozorlarida “Oʻzbekistonda ishlab chiqarilgan” belgisi ostida har tomonlama qulay, tejamkor, sifatli va arzon maxsulotlar turi kengayib bormoqda. Respublikada olib borilayotgan keng miqyosli ishlab chiqarishni mahalliyashtirish asosida ish yuritayotgan tadbirkorlik subyektlariga qator imtiyoz va yengilliklar berish koʻzda tutilgan. Jumladan:

- tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishni qoʻllab-quvvatlash davlat jamgʻarmasi tomonidan mahalliyashtiriladigan mahsulotlarni ishlab chiqarish boʻyicha loyihani amalga oshirish uchun jalb etiladigan kreditning 50 foizi miqdoriga kafillik berish va tijorat banklari kreditlari foiz stavkalarining 5 foiz miqdorgacha oʻrnatilgan tartibda qoplanishi;

- uch yoki undan ortiq ishtirokchilar mahalliy ishlab chiqaruvchilar mavjud boʻlgan taqdirda, davlat xaridlari buyurtmachining tanloviga koʻra mahalliy ishlab chiqaruvchilar oʻrtasida amalga oshirilishi ayrim tarmoqlarning mahsulotlarini davlat tomonidan xarid qilishda mahalliy ishlab chiqaruvchilar mahsulotlariga nisbatan 20 foizgacha narx preferensiyasi qoʻllanishi mumkinligi Oʻzbekiston Respublikasi Investisiyalar va tashqi savdo vazirligi huzuridagi eksportni ragʻbatlantirish agentligi ayrim turdagi mahsulotlarni eksport qiluvchilarga tijorat banklarining

¹ Ashurov, M. S. (2022). Zamonaviy sharoitda Oʻzbekistonda innovatsion faoliyatning holati va va uni rivojlantirishning ustuvor yoʻnalishlarI. Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali, 2(1), 15-30.

eksportdan oldingi kreditlari bo'yicha foizli xarajatlarni qoplashga kompensasiyalar, tijorat banklarining kreditlari bo'yicha kafillik, temir yo'l transportida tashish xarajatlarining 50 foizigacha miqdorini qoplash uchun subsidiyalar taqdim etishi, xalqaro standartlashtirish va sertifikatlash tizimlarini joriy etish;

- xorijiy mamlakatlarda milliy mahsulotlarni ro'yxatdan o'tkazish bo'yicha masalalarga moliyaviy yordam ko'rsatishi hamda eksportni sug'urtalash shart-sharoitlarini yaxshilashga ko'maklashish ishlarini olib borish.²

Tadbirkorlik faoliyatini boshqarishning har bir yo'nalishi tegishli yuritish usullari bilan tavsiflanishi aniqlandi. Korxonani innovatsion texnologiyalar sharoitida ijtimoiy-iqtisodiy boshqarish usullari qatoriga quyidagilar kiradi:

- xodimlarni moddiy va ma'naviy rag'batlantirish;
- ijtimoiy tartibga solish;
- iqtisodiy hisob-kitob;
- balans usuli;
- moliyalashtirish usuli;
- narxlarni tartibga solish;
- qarz berish.³

Shuningdek, tadbirkorlik faoliyatini va korxonalarni innovatsion sharoitlarda boshqarish uchun psixologik va tashkiliy-ma'muriy usullar ko'rib chiqiladi. Iqtisodiy faoliyat samaradorligini boshqarishga qaratilgan ishbilarmonlik faoliyatini boshqarishning ikkinchi jihati korxonalar egalarining bevosita qondirishidan iborat zaruriy diskursiv ta'sirga erishish bilan tavsiflanadi. Innovatsion texnologiyalar va raqamlashtirish davrida ilmiy olimlar korxonalarining ishbilarmonlik faoliyatini boshqarish bo'yicha qarashlarning yetarli darajada rivojlanmaganligi bilan ajralib turadilar, chunki ular uning faqat ikkita asosiy jihatini ajratib ayta olishadi: ijtimoiy-iqtisodiy boshqaruv va iqtisodiy faoliyat samaradorligini boshqarish usullari. Shuning uchun innovatsion rivojlanish asrida korxonalar ishbilarmonlik faoliyati darajasiga ta'sir etuvchi omillarni samarali baholay olishmaydi va korxonalar rahbarlari sifatli boshqaruv qarorlarini qabul qila olmaydi.

Tadbirkorlik faoliyatini boshqarish faoliyatning turli sohalarini qamrab oladi. Korxonalar istiqbolini belgilashda o'zgarib borayotgan iqtisodiy ijtimoiy muhit talablariga moslashish kun sayin tadbirkorlik ilmining asosiy amaliy muammolaridan biri bo'lib kelmoqda. Istiqbolli o'zgarishlarning imkon boricha yuqori aniqlikda seza bilish, raqobat kurashida samarali usullardan va shakllardan foydalanish borasidagi nazariy izlanishlar tez orada rivojlanayotgan korxonalarining amaliy tajribasiga aylanmoqda. Har bir xo'jalik sub'ekti o'ziga xos bo'lgan, antiqa innovatsion strategiyalarni tanlashi, raqobatda yangiliklarni tadbiq qilish bilan bo'lgan kutilmagan tadbirlarni amalga oshirishi natijasida biznes sohasida yangi rivojlanish yo'llari, uslublariga qiziqish tobora ortib bormoqda.⁴

² O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 10 martdagi 136- sonli Qarori bilan tasdiqlangan "2020-2021 yillarda ichki va tashqi bozorlarda xaridorgir mahsulotlarni ishlab chiqarishni mahalliyashtirish Dasturi to'g'risida"

³ Innovatsiya — dvijushaya sila kitayskogo obshestva v sovremennuyu epoxu. // *Ekonomist*. № 4. 2008 g. S. 6.

⁴ Vcherashniy R., Suxarev O. Innovatsii — instrument ekonomicheskogo, razvitiya // *Investitsii v Rossii*. 2006. № 10. S.28.

Respublikamizning korxonalar va tashkilotlarining jahon bozorlarida o'z o'rnini topishlarida rivojlangan va yetakchi kompaniyalar tajribalarini o'rganishlari, ularning innovatsion boshqaruv faoliyatlarini va taktik tadbirlarini kuzatishlari zarur bo'ladi. Chunki xorijiy firmalar bilan iqtisodiy, ilmiy hamkorlik sohasini belgilashda "manfaatlar yakdilligi"ni ta'minlashda har bir tadbirkor va xo'jalik sub'ekti o'zining maqsadlari, uzoq va qisqa muddatli strategiyasini, innovatsion siyosatini aniq belgilab olishi lozim.

REFERENCES

1. Shadiyev, A. K. (2023). Stages of Development of The Digital Economy in Uzbekistan and Future Plans. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 2(12), 333-340.
2. Shadiyev, A. (2022). O'QUV EKSKURSIYASI-TURIZMNI O'QITISHNING INNOVATSION USULI SIFATIDA. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz)*, 13(13).
3. Базарова, М. С., Шарипова, М., & Нуруллоев, О. (2021). "РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ" ДА АҲОЛИНИНГ ИШ БИЛАН БАНДЛИГИ ХУСУСИЯТЛАРИ. *САМАРҚАНД ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ*, 482.
4. Bazarova, M. S. (2022). FACTORS THAT ENSURE THE SUCCESSFUL IMPLEMENTATION OF A SYSTEM OF KEY PERFORMANCE INDICATORS IN THE FIELD OF HIGHER EDUCATION. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(11), 582-586.
5. Bahodirovich, K. B. (2023). EVOLUTION OF THE AUDITING PROFESSION IN THE SMART MACHINE AGE. *Gospodarka i Innowacje.*, 41, 450-454.
6. Khalilov Bahromjon Bahodirovich. (2023). The International Financial Reporting Standards (IFRS) Mean to Businesses and Investors in Uzbekistan. *Miasto Przyszłości*, 42, 746-750.
7. Raxmonqulova, N. (2023). DEVELOPMENT STRATEGY IN THE DEVELOPMENT OF THE REGIONAL ECONOMY. *Modern Science and Research*, 2(12), 301-305.
8. Abdulloev, A. J., & Rakhmankulova, N. O. THEORETICAL ASPECTS OF THE INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP CONCEPT.
9. Sh, Y. D., & Rakhmanqulova, N. O. (2021). XUSUSIY SHERIKCHILIK VA TURIZM KLASTERI SOHASIDAGI TADBIRKORLIK RIVOJIDA DAVLATNING O'RNI. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 1(2), 73-76.
10. Явмутов, Д. Ш., & Рахманкулова, Н. О. (2021). РОЛЬ ОБРАЗОВАНИЯ В РАЗВИТИИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА. *ТА'ЛИМ VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 1(2), 23-28.
11. Рахманкулова, Н. (2023). РОЛЬ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕГИОНАЛЬНОМ ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ. *Gospodarka i Innowacje.*, 36, 168-170.
12. Sodiqova, N. (2023). A POLITICAL ECONOMY ANALYSIS OF ECONOMIC SECURITY. *Modern Science and Research*, 2(12), 559-568.

13. To'rayevna, S. N. (2023). DEMOKRATIYA VA IQTISODIYOT O'RTASIDAGI MUNOSABAT" SIYOSIY SHAXS" NAZARIDAN. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 387-394.
14. To'rayevna, S. N. (2023). YETAKCHILIK USLUBI SIFATIDA MURABIYOTDAN FOYDALANISH MENEJERLARNI TAYYORLASH. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 399-408.
15. Toshov, M. (2023). FORMATION OF PRINCIPLES HR (HUMAN RESOURCE) BASED ON KEY INDICATORS (KPI). *Modern Science and Research*, 2(12), 477–482.
16. Toshov, M. (2023). CREATIVE ECONOMY: ESSENCE AND STRUCTURE. *Modern Science and Research*, 2(12), 499-505.
17. Toshov, M. (2023). HR BOSHQARMASIDA KPI TIZIMI. *Modern Science and Research*, 2(12), 470–476.
18. Очиллов, Ш. Б., & Жумаева, З. К. (2017). Основные направления развития инноваций в республике Узбекистан. *Инновационное развитие*, (6), 45-47.
19. Жумаева, З. К., & Тошев, Ф. З. (2017). Пути дальнейшего совершенствования привлечения прямых иностранных инвестиций в экономику Узбекистана. *Инновационное развитие*, (4), 66-68.
20. Akbarovna, N. N. (2023). BULUTLI HISOBLASH TEXNOLOGIYALARINING IQTISODIYOTDA TURGAN ORNI. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 517-520.
21. Nargiza N. (2023). THE ROLE OF PROPERTY RELATIONS IN SOCIETY. *Modern Science and Research*, 2(12), 889–893.
22. Ibdulloyevich, I. E. (2023). DAVLAT BUDJETI DAROMADLARINI TAQSIMLANISHINI TAKOMILLASHTIRISH. *Gospodarka i Innowacje.*, 41, 321-325.
23. Ibdulloyevich, I. E. (2023). KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI YANADA RIVOJLANTIRISH UCHUN QULAY ISHBILARMONLIK MUHITINI SHAKLLANTIRISH. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 481-484.
24. Ikromov E. (2023). REGULATION OF BUSINESS ACTIVITY IS SIMPLIFIED. *Modern Science and Research*, 2(12), 1107–1111.
25. Jumayeva, Z. (2023). BASICS OF NATIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT. *Modern Science and Research*, 2(12), 296–300.
26. Bustonovna, J. Z. (2023). PECULIARITIES OF THE AGRICULTURAL ECONOMY IN THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(5), 1256-1260.
27. Abidovna, A. S. (2023). MONTE CARLO MODELING AND ITS PECULIARITIES IN THE IMPLEMENTATION OF MARKETING ANALYSIS IN THE ACTIVITIES OF THE ENTERPRISE. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 375-380.
28. Abidovna, A. S. (2023). PRIORITY DIRECTIONS OF ANALYSIS OF CHANNELS OF PROMOTION OF THE MAIN ACTIVITY OF THE ENTERPRISE AND SEPARATE COMMUNICATION PROGRAMS. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 369-374.
29. Ashurov, M. S. (2022). Zamonaviy sharoitda O'zbekistonda innovatsion faoliyatning holati va uni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari. *Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali*, 2(1), 15-30.

30. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 10 martdagi 136- sonli Qarori bilan tasdiqlangan "2020-2021 yillarda ichki va tashqi bozorlarda xaridorgir mahsulotlarni ishlab chiqarishni mahalliyashtirish Dasturi to'g'risida"
31. Innovatsiya — dvijushaya sila kitayskogo obshestva v sovremennuyu epoxu. //Ekonomist. № 4. 2008 g. S. 6.
32. Vcherashniy R., Suxarev O. Innovatsii — instrument ekonomicheskogo, razvitiya // Investitsii v Rossii. 2006. № 10. S.28.